

Αρχαιολογικά

Ο αρχαίος οικισμός με τα καλοδιατηρημένα σπίτια, που βρίσκεται στο λόφο Καστρί μεταξύ του Αμμότοπου της Άρτας και του Γυμνότοπου της Πρέβεζας, έγινε γνωστός το 1931, όταν τον επισκέφθηκε ο Nicolas Hammond, ακούραστος περιηγητής της Ηπείρου. Ωστόσο, ο οικισμός ταυτίστηκε με το Όρραον, πόλη γνωστή από τις αρχαίες πηγές και από επιγραφές της Δωδώνης, που χρονολογούνται στον 4ο -2ο αι. π.Χ., μόλις το 1985, με βάση μία λίθινη ενεπίγραφη στήλη, που βρέθηκε στον αρχαίο ναό του Απόλλωνα στην Άρτα και περιελάμβανε τη συνθήκη καθορισμού των συνόρων μεταξύ των αρχαίων πόλεων της Αμβρακίας (σημερινή Άρτα) και της Χαράδρου (σημερινή Φιλιππιάδα).

Όρραον

Η πέτρινη πύλη της Ηπείρου

ΚΕΙΜΕΝΟ: Ανθή Αγγέλη, Προϊσταμένη της Εφορείας Αρχαιοτήτων Πρέβεζας.
ΛΕΖΑΝΤΕΣ: Αλέξης Γαγλιάς HuffPost Greece, **ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ:** Άννα Καλαϊτζή, Αλέξης Καννάς

Το Όρραον ιδρύθηκε στο δεύτερο μισό του 4ου αι. π.Χ., από τους Μολοσσούς σε θέση με στρατηγική σημασία, καθώς φρουρούσε την κυριότερη διάβαση από τον Αμβρακικό προς την ενδοχώρα τους- ήταν ένας σχετικά μικρός οικισμός, με περίπου 100 σπίτια, όλα τους κτισμένα από ντόπιο ασβεστόλιθο, όπως και το ισχυρό, διπλό πέτρινο τείχος που προστάτευε την αρχαία πολίχνη. Ο πολεοδομικός της σχεδιασμός είχε σαν πρότυπο αυτόν της γειτονικής Αμβρακίας(σημερινή Άρτα)- δώδεκα στενοί, παράλληλοι δρόμοι, διασταυρώνονται με δύο κάθετους, σχηματίζοντας ορθογώνια οικοδομικά «τετράγωνα».

Τα καλύτερα διατηρημένα σπίτια των αρχαίων Ελλήνων

Το Όρραον ήταν μία μικρή οχυρωμένη πόλη, κτισμένη πάνω σε χαμηλό λόφο στις υπώρειες του Ξηροβουνίου, σε θέση που φρουρούσε την κυριότερη διάβαση που οδηγούσε από τον Αμβρακικό κόλπο στο λεκανοπέδιο των Ιωαννίνων. Η ίδρυση και οχύρωσή του έγινε από τους Μολοσσούς, φύλο που κατοικούσε στην κεντρική Ήπειρο, λίγο πριν τα μέσα του 4^{ου} αι. π.Χ. Την περίοδο αυτή οι Μολοσσοί κατείχαν μία ζώνη 40 σταδίων (8 περίπου χιλιομέτρων) στις

βόρειες ακτές του Αμβρακικού κόλπου, ήταν επομένως ζωτικής σημασίας γι' αυτούς ο έλεγχος της διάβασης που οδηγούσε από τον Αμβρακικό στην περιοχή τους. Τον φρουριακό χαρακτήρα του οικισμού μαρτυρούν η ισχυρή του οχύρωση, οι στενοί δρόμοι, που διευκόλυναν την άμυνά του σε περίπτωση εισβολής των εχθρών από τα τείχη, αλλά ακόμη και τα κτερίσματα από το νεκροταφείο του Ορράου, αφού σχεδόν κάθε ανδρική ταφή συνοδευόταν από σιδερένια όπλα. Σύμφωνα με τον Ρωμαίο ιστορικό Τίτο Λίβιο το Όρραον ήταν μία από τις τέσσερις πόλεις της Ηπείρου που επιχειρήσαν να προβάλουν αντίσταση στις ρωμαϊκές

Η βόρεια πλευρά του κτιρίου Δ.
Άποψη των σπιτιών. Διακρίνονται οι δοκοθήκες για την υποδοχή του ξύλινου πατώματος του άνω ορόφου.

Στο αρχαίο Όρραον στέκουν ακόμη όρθια 4 κτίρια της ύστερης κλασικής περιόδου, 3 ιδιωτικές κατοικίες και 1 δημόσιο κτίριο. Και μόνο η ύπαρξη των κτιρίων αυτών, με τους τοίχους τους να στέκουν όρθιοι μέχρι το ύψος της στέγης του δευτέρου ορόφου τους, μεταμορφώνει τον άσημο λοφίσκο των 345 μέτρων ύψους, σε ένα εντυπωσιακό αρχαιολογικό τοπόσημο.

λεγεώνες το 168 π.Χ. Ωστόσο, η προσπάθεια δεν είχε επιτυχία και στοίχισε στον οικισμό την καταστροφή του τείχους του έως τα θεμέλια. Η κατοίκηση στο Όρραον συνεχίστηκε έως την ίδρυση της Νικόπολης από τον Οκταβιανό Αύγουστο μετά τη νίκη του στο Άκτιο το 31π.Χ., στην οποία υποχρεώθηκαν να εγκατασταθούν οι κάτοικοί του, μαζί με τους κατοίκους πολλών γειτονικών πόλεων. Το Όρραον προστατευόταν από ισχυρό οχυρωματικό περίβολο κατασκευασμένο από ορθογώνιους ογκόλιθους, που ενισχύθηκε σε μεταγενέστερη φάση με οκτώ ορθογώνιους πύργους. Στη νοτιο-

ανατολική του γωνία, το ψηλότερο σημείο του οικισμού, βρισκόταν μία μικρή ακρόπολη, το τελευταίο καταφύγιο των αμυνομένων σε περίπτωση επίθεσης. Η κύρια πύλη του τείχους βρισκόταν στη βορειοανατολική του πλευρά, από όπου ξεκινούσε ο δρόμος που οδηγούσε στη Μολοσσία. Σε άλλα τρία σημεία του περιβόλου βρισκόνταν μικρότερες πυλίδες: η βόρεια, η δυτική, που οδηγούσε στο νεκροταφείο του οικισμού, και η ανατολική, που οδηγούσε σε μία πηγή και την πεδιάδα του σημερινού Αμμοτόπου, όπου θα βρισκόνταν οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις των κατοίκων του Ορράου.

Παρόλο που ο οικισμός ήταν μικρός, με έκταση περίπου 55 στρέμματα, και δεν είχε περισσότερα από 100 σπίτια, ακολουθήσε εξ αρχής τον πολεοδομικό σχεδιασμό μιας μεγάλης πόλης, έχοντας ως πρότυπο τη γειτονική Αμβρακία. Η πολεοδομική του οργάνωση έγινε σύμφωνα με το γεωμετρικό σύστημα: παράλληλοι δρόμοι με κατεύθυνση βορρά – νότου, διασταυρώνονται με στενότερους κάθετους δρόμους, σχηματίζοντας ορθογώνιες οικοδομικές νησίδες, πλάτους 15μ. Ο δημόσιος χώρος του οικισμού, ελεύθερος από ιδιωτικά κτίρια, που χρησίμευε για τις συγκεντρώσεις των πολιτών, βρισκό-

ταν κοντά στο βόρειο σκέλος του τείχους. Στον χώρο αυτό ξεχωρίζει το επονομαζόμενο κτίριο Δ, με την επιμελημένη όψη του, που φαίνεται πως είχε δημόσιο χαρακτήρα. Στον ίδιο χώρο βρίσκεται μεγάλη λίθινη δεξαμενή, που συγκέντρωνε το βρόχινο νερό, απαραίτητο στον πληθυσμό σε περιπτώσεις πολιορκίας. Πρόκειται για εντυπωσιακή κατασκευή και η χωρητικότητά της υπολογίζεται στα **480** κυβικά μέτρα περίπου. Τα τοιχώματά της είναι κατασκευασμένα από ασβεστολιθικούς ορθογώνιους ογκόλιθους κατά το ισόδομο σύστημα και ήταν επιχρισμένα με υδραυλικό κονίαμα, που εξασφάλιζε

Ο οικισμός υδρευόταν από μια πηγή που βρισκόταν εκτός των τειχών του- ένα μονοπάτι που ξεκινούσε από την ανατολική πύλη οδηγούσε εκεί. Εκτός της φυσικής πηγής, οι κάτοικοι του οικισμού διασφάλισαν την ύπαρξη πόσιμου νερού και με την κατασκευή μιας μεγάλης δεξαμενής όπου συγκεντρωνόταν το βρόχινο νερό. Η δεξαμενή ήταν έργο δημόσιο- ακόμα και με τα σημερινά δεδομένα είναι μια κατασκευή άρτια τεχνικά. Μια πέτρινη κλίμακα από 19 σκαλοπάτια οδηγεί και τον σημερινό επισκέπτη στον πυθμένα της, που ήταν φτιαγμένος από πήλινα όστρακα.

την αδιαβροχοποίησή τους.

Τόσο το τείχος, όσο και όλα τα κτίσματα του Ορράου είναι κατασκευασμένα από τον ντόπιο ασβεστόλιθο. Η αφθονία του υλικού στην περιοχή και η ευκολία εξόρυξής του σε κανονικές σειρές οδήγησε στην κατασκευή των σπιτιών εξ' ολοκλήρου από λίθινους ογκόλιθους, σε αντίθεση με τη συνήθη τακτική κατά την αρχαιότητα, όταν λίθινο ήταν μόνο το κατώτερο τμήμα των τοίχων των σπιτιών, ενώ το ανώτερο τμήμα τους κατασκευάζονταν από ωμές πλίνθους, που χάθηκαν με το πέρασμα των αιώνων. Η ιδιαιτερότητα της κατασκευής των σπιτιών του Ορράου, εξ ολοκλήρου από λίθο, οδήγησε στην εξαιρετική και σπάνια διατήρηση

αρκετών από αυτά μέχρι και το ύψος του δευτέρου ορόφου.

Το επονομαζόμενο σπίτι **A** του οικισμού ανασκάφηκε και αναστηλώθηκε τη δεκαετία του **1970** από τον καθηγητή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων **Σωτήρη Δάκαρη** και τους γερμανούς αρχιτέκτονες **W. Hoepfner** και **E.-L. Schwandner** και μας δίνει μία εξαιρετική εικόνα για την αρχιτεκτονική των σπιτιών στην αρχαία Ήπειρο. Το σπίτι είχε εμβαδόν **293τ.μ.**, ήταν διώροφο και η στέγη του ήταν καλυμμένη με κεραμίδια λακωνικού τύπου. Η είσοδος του σπιτιού ανοιγόταν στη δυτική πλευρά του και οδηγούσε στο προαύλιο και από εκεί στην υπαίθρια εσωτερική αυλή. Η αυλή

Το σπίτι Α με το
εντυπωσιακό εσωτερικό.

Το σπίτι Α με την περίστυλη αυλή (αριστερά διακρίνεται το μαγειρείο, δεξιά ο ανδρώνας, στο βάθος το κεντρικό δωμάτιο διημέρευσης της οικογένειας και ο λουτρώνας).

ήταν πλακόστρωτη και είχε περιστύλιο με τρεις λίθινους ορθογώνιους στύλους στην κάθε πλευρά της, για να προφυλάσσονται οι ένοικοι κατά τις μετακινήσεις τους στο εσωτερικό του σπιτιού από τη βροχή. Στην ανατολική πλευρά της αυλής βρισκόταν το μαγειρείο και στη δυτική ο «ανδρών», το επίσημο δωμάτιο του σπιτιού, όπου ήταν τοποθετημένες περιμετρικά επτά κλίνες για τους παρευρισκόμενους στα συμπόσια του οικοδεσπότη. Ο χώρος δίπλα στον ανδρώνα χρησίμευε ως αποθήκη και ως στάβλος για τα ζώα των ιδιοκτητών. Στην άλλη πλευρά της αποθήκης βρίσκεται ένα μεγάλο δωμάτιο, που καταλάμβανε το ύψος δύο ορόφων. Στο κέντρο του δωματίου, που ήταν ο κυρίως χώρος συγκέντρωσης και διημέρευσης της οικογένειας, βρισκόταν η εστία, ο καπνός της οποίας έφευγε από την υπερυψωμένη στέγη. Πίσω από αυτό το δωμάτιο ένας μικρός χώρος με δάπεδο στρωμένο με αδιάβροχο κονία-

μα, χρησίμευε ως λουτρόνας. Το σπίτι διέθετε και δεύτερο όροφο, όπου βρίσκονταν οι χώροι διαμονής των γυναικών, τα υπνοδωμάτια των ανδρών και οι κοιτώνες των δούλων. Τον φωτισμό του σπιτιού εξασφάλιζαν στενοί φεγγίτες και μεγαλύτερα παράθυρα, που έβλεπαν είτε εξωτερικά στους δρόμους, είτε εσωτερικά προς την αυλή.

Κατά τη διετία **2003-2005** έγιναν στον αρχαιολογικό χώρο του Ορράου εργασίες ανάδειξης με χρηματοδότηση από το Γ΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, ώστε ο χώρος, που μέχρι τότε καλυπτόταν από πυκνή βλάστηση, να καταστεί επισκεψίμος από το ευρύ κοινό. Σε πολύ μικρή απόσταση από τον αρχαιολογικό χώρο διέρχεται η χάραξη της Ιονίας οδού. Με την ολοκλήρωσή της θα είναι πλέον πολύ εύκολη η πρόσβαση στον χώρο, που είναι μόνιμα ανοιχτός για το κοινό με ελεύθερη είσοδο.

Περπατώντας τον αρχαίο οικισμό, παρατηρούμε το άψογο λάξευμα των μεγάλων πέτρινων όγκων και αναλογιζόμαστε την τεχνογνωσία των μηχανικών, μαστόρων και τεχνιτών που εργάστηκαν χιλιάδες χρόνια πριν στον ίδιο τόπο.

